

BALOGH TAMÁS ZOLTÁN

DEBRECEN ROMÁN MEGSZÁLLÁSÁNAK POLGÁRI ÁLDOZATAI

Idén századik éve annak, hogy 1920. június 4-én aláírták a trianoni békediktátumot. Előzményként azonban ki kell térnünk Debrecen történetének is egyik olyan fontos mozzanatára, amelyet a történelemkönyvek nagy része szinte meg sem említ, amikor is az Antanthatalmak a Tiszántúlt, és így 1919. IV. 23-tól 1920. III. 11-ig magát a cívisvárost is megszállás alatt tartották, s ekkor civilek is áldozatul estek a katonai atrocitásoknak. Napjainkig csak néhány városban – úgymint Hódmezővásárhelyen, Apátfalván –, állítottak számukra mementót, idén azonban közösségünk is táblát avatott a Debrecen 11 hónapig megszálló erők helyi polgári áldozataira emlékezve.

1. A cívisváros a román megszállás előtt – a debreceni direktórium és a kivonulás

Az 1918-as és 1919-es év az „*anarchia*” korszaka volt nem csak az országnak, hanem Debrecennek is. Ezekben az években a város polgármestere, az 1914 decemberében ¹ megválasztott Márk Endre volt, akit a Tanácsköztársaság kikiáltásának napján – 1919. március 21. –, leváltottak. Létrejött a helyi direktórium Vági István, Török Gábor és Hajdu János vezetésével, amely hamar berendezkedett a városban: orosz mintára munkás- és katonatanácsok illetve szervezetek jöttek létre, szigorú rendeleteket és intézkedéseket hoztak létre a karhatalom engedélyével. Megjelent a debreceni munkás- és katonatanács napilapja, a Népakarat című helyi újság, minden vállalatot államosítottak, szocializálták a szállodákat – köztük az Arany Bikát is –, és létrehozták a helyi lakosságból verbuvált karhatalmi különítményt. A hírhedt „*Leninfiúk*” félelemben tartották a lakosságot. ² A Direktórium 32 napig tartott, amíg a románok meg nem szállták Debrecen, s ebben az időszakban is voltak, akik áldozatul estek a városban.

¹ A VÁROS 1914. XII. 15.

² KEREPESZKI RÓBERT 2019: 58-62.

Váry Albert koronaügyész-helyettes által kiadott „*A vörös uralom áldozatai Magyarországon*” című műve alapján Debrecenben egyetlenegy haláleset történt, a Reinheimer Rezső által elrabolt és meggyilkolt Rubin Farkas igazgató esete.³ Más források szerint Szabó László 1919-ben megjelent „*A bolsevizmus Magyarországon*” című munkája alapján a debreceni vörösteror áldozatainak száma azonban 25 fő volt.⁴ Marjay Frigyes egy jóval későbbi, 1941-ben kiadott könyve azonban még magasabbra, 86 főre tette a debreceni áldozatok számát. Bár egyik forrás sem írt arról, hogy kik voltak az áldozatok.⁵

„*Kelemen Béla, az Antibolsevista Comité szegedi csoportjának vezetője és a Szegeden berendezkedő, gróf Károlyi Gyula vezetése alatt álló ellenkormány belügy-, majd vallás- és közoktatásügyi minisztere által 1923-ban kiadott dokumentumgyűjteményben a következő feljegyzés olvasható a román megszállást követő napokból: Szomorú híreket kaptam Debrecen-*

1. kép Az antant békekonferencia által 1919. június 19-én elfogadott határ⁶

³ KEREPESZKI RÓBERT (A) 2011: 29-30. Megjegyzés: Rubin Farkas, a debreceni mezőgazdasági gépgyár igazgatója volt

⁴ KEREPESZKI RÓBERT (A) 2011: 29.

⁵ KEREPESZKI RÓBERT 2019: 64.

⁶ NÉPSZAVA 1919. VI. 20: 7.

ből. A vörösök hajmeresztő atrocitásokat követtek el, így mondják, hogy a Bika szálló előtti tér csupa vér volt. Elképzelhető, milyen rettenetes kegyetlenkedést vittek a vörösök végbe, ha azt halljuk, hogy Debrecen lelkes magyar lakossága – mint a megváltóját – örömmel fogadta a megszálló bocskoros oláh sereget.”⁷

A direktórium utolsó napjaiban a Vörös Hadsereg és a Lenin-fiúk túsokat ejtettek a városban. Az 1919. június 18-19-i debreceni akcióban egyes források szerint 54 főt tartóztattak le, ez más források szerint 53 fő volt.⁸ Zoltai Lajos emlékező tanulmánya szerint azonban 93 személyt hurcoltak el a fővárosba húsvét első napján.⁹ A kommunisták legfőképpen közismert embereket vittek el, köztük a volt polgármester Márk Endrét és Rostás István rendőrfőkapitányt, de a tanárokat, lelkészeket, kereskedőket, ügyvédeket, orvosokat, iparosokat, földbirtokosokat, katonákat, és magánzókat sem kímélték.¹⁰ Még a román csapatok benyomulása előtt április 21-én gyűlést tartott a direktórium.

„A lakosság – értesülve a közelgő román hadseregről – feszült várakozással tekintett az események elé, a kitartásra buzdító és a román túlerővel szembeni ellenállás várható sikeréről hangoztatott optimista szólalomoknak és újsághíreknek alig volt már foganatja. A városi lakosság hangulata vegyes volt. Miközben a polgárság és a városban tartózkodó katonatisztek sürgetően várták a kommün végét, addig az ezzel járó román megszállástól viszont legalább annyira idegenkedtek. A városban tartózkodó népbiztosok, Landler Jenő, Vágó Béla, Pogány József és a Vörös Hadsereg főparancsnoka, Böhm Vilmos az ellenállást a Nyíregyháza–Debrecen térségben kísérelték meg megszervezni. Az április 22-én tűzérési előkészítéssel induló román támadás azonban Debrecentől keletre – Vámospércsnél – húzódó állásokat könnyedén áttörte és megfutamította az egyre inkább a felbomlás jeleit mutató, szervezetlen és demoralizált vöröskatonákat.

Az aránytalan veszteségeket jól mutatja, hogy a Debrecen határában vívott ütközetet a román hadsereg 21 halottal és 29 sebesülten fejezte be, a zsákmányolt foglyok száma pedig meghaladta a kétezret. A direktórium a város harc nélküli feladása és kiürítése mellett határozta el magát és vezetői elmenekültek, a hadseregparancsnokságot pedig Püspökladányba helyezték át. A hatalmi vákuumban a polgári demokrácia hívei és a háború előtti idők restaurációjának hívei, – a városvezetés korábbi képviselői – egyaránt aktivizálódtak. Az előbbieket

⁷ KEREPESZKI RÓBERT 2019: 64.

⁸ BÖDÖK GERGELY 2016: 70.

⁹ ZOLTAI LAJOS 1921: 41.

¹⁰ ZOLTAI LAJOS 1921: 41.

*képviselője volt, Handler Gyula a szociáldemokrata párt volt titkára, és a Népköztársaság helyi kormánybiztosa, aki még ugyanezen a napon a további fosztogatásokat megakadályozandó rendelkezett a gyártelepen felhalmozott több vagonnyi lőszer elszállításáról és elrendelte a város határában még fellelhető vörösalakulatokat haladéktalan visszavonulását is. Az utolsó magyar katonai kontingens április 23-án hajnalban hagyta el Debrecent. A vöröskatonák a felszólítás ellenére a város határában több helyen fosztogatni kezdtek és lakásokba törtek be, Hajdúszoboszló kiürítésekor pedig a helyi terrorcsapat kivégzett három főt: Fekete László (hajdúszoboszlói) polgármestert, Körner Béla gőzmalomtulajdonost és Tokaji József tisztviselet.*¹¹

2. A debreceni megszállás tizenegy hónapja

A bizonytalan helyzetben 1919. április 23-án „*a városi rend Debrecenben csak nehezen volt fenntartható. A direktórium elhagyott központját – a rendőrség épületét – a forradalmak előtti városi vezetők csoportjai, tisztviselek, tisztek és tartalékos tisztek, a polgárság főbb hangadói, valamint rendőr- és csendőrtisztek lepték el.*”¹² Mivel a polgármesteri tisztség betöltetlen volt, ideiglenesen a város és a megye vezetését Magoss György önkormányzati politikusra bízták, aki Popovics Gyula banktisztviselővel és Ekly József birtokossal ideiglenesen irányította a várost.¹³ Ezen a napon a hivatal legfontosabb feladata a román hadsereggel való kapcsolat létrehozása volt. Legelőször francia nyelvű memorandumot adtak ki, amelyben kinyilvánították, hogy nem tanúsítanak ellenállást a románokkal szemben. Ezzel együtt románul beszélő parlamentereket küldtek a város határaiba, hogy tárgyalhassanak velük, ahol végül sikerült kapcsolatot létesíteniük.¹⁴ A tárgyalás délután kettő órakor a Vámospércsi úton történt meg, ahol a város ideiglenes vezetői Magoss György illetve Jóny László és 10-15 főből álló képviselői, köztük Baltazár Dezső, a Tiszántúli Református Egyházkerület püspöke voltak jelen. Ők és a vármegye vezetői fogadták Constantin Dumitrescu tábornokot és a román hadsereg vezetőit.¹⁵

¹¹ BÖDÖK GERGELY 2016: 70-71.

¹² BÖDÖK GERGELY 2016: 71.

¹³ BÖDÖK GERGELY 2016: 76.

¹⁴ BÖDÖK GERGELY 2016: 71.

¹⁵ BÖDÖK GERGELY 2016: 71-72.

EGYETÉRTÉS

POLITIKAI NAPILAP

Előfizetési ár helyben és vidéken:
Egy hónapra 7-50 K Félévre . . . 45— K
Negyedévre 22-50 K Egész évre. 90— K

EGYES SZÁM ÁRA 30 FILLÉR.
Kapható az összes dohányüzletben,
utcai árusítóknál.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Ideiglenesen a Színházi Figaró szalonjában (Református püspöki bérpata).

Debrecen megszállása

Dumitrescu tábornok nyilatkozata.

Április 23-ikára virradó éjszaka a bolsevikök elhagyták Debrecen, miután a román hadsereg feltartóztathatatlannal közeledett a város felé. Hajnalban már üzenetet váltottak a város parlamentjei a román csapatok előőrseivel, akik közölték, hogy a román csapatok parancsnoksága a város átadása végett délután két órákor a város vezetőségének küldöttségét.

A város nagy lelki depresszióktól fölszabadult közönsége tehát előkészületeket tett a románok fogadására. A megkönnyebbülés érzete lett urá mindenkin, hogy nem kell tovább rettegnie a bolsevikok egyre féktelenebb és kíméletlenebb terrorától.

A helybeli tisztikar képviselőiből — *Jóni* tábornok parancsnoksága alatt — és a városi tanács tagjaiból — dr. *Magoss György* tiszti főügyész vezetésével — csakhamar megalakult az a küldöttség, amely a város átadása végett a román hadseregparancsnoksággal tárgyalni s pontban két órákor kocsonka meg is jelent a kitűzött helyen, a város határában, a vámospérségi uton.

Autón érkezett oda *Dumitrescu* Constantin tábornok, a hetedik román hadosztály parancsnoka, vezérkarával. A városi küldöttség nevében *Popovics Gyula* francia nyelven a következő beszédet tolmácsolta:

Tábornok Ur!

A város közönsége nevében és a városi tanács megbízásából van szrecesém az urakat üdvözölni. Ertesítem, hogy a bolsevikiek a várost elhagyták. Amidőn Önöket üdvözölöm, annak a reményünknek adok kifejezést, hogy az Önök értékes közreműködésével sikerülni fog szülővárosunkban a rendet és a nyugalmat helyreállítani. Tőlünk telhetőleg mi is segítségükre fogunk lenni. Kérjük azonban, hogy ezen az utolsó hetekben annyira sanjargatott város közönségét kezeljék igazságosan és gyűnyűdséggel.

Amidőn ismételtül üdvözölöm az urakat városunkban, engedjék meg, hogy bemutassam dr. *Magoss György* tiszti főügyész urat, *Csika Sámuel* helyettes polgármester urat, valamint a városi tanács többi tagjait.

Dumitrescu Constantin tábornok a bemutatkozások után román nyelven — *Popovics Gyula*

tolmácsolásában — a következőket mondotta az üdvözlésre:

Tisztelt Uraim!

Amidőn üdvözlöttem szívesen viszonzom, biztosíthatom Önöket a legnagyobbfokú jóindulatunkról. Mi tiszteletben tartjuk ezt a várost, nem hódítani jöttünk ide, hanem azért, hogy a várost a bolsevizmusától megtisztítsuk s a rendet és a nyugalmat helyreállítsuk. (Helyeslés.)

Ezután a román tisztikar elszállásolását, valamint a legénység elhelyezését beszéltek meg, amely után a küldöttség visszavonult. A tábornok és kísérete, csapatai élen, délután 3 és 4 óra között vonult be a Kossuth-utca a városba s a bevonuló csapatok el defilíroztak a városba előtt és úgy foglalták el helyeiket. Nyomban azután *Dumitrescu* tábornok rendelkezésben tudatta a lakossággal a város megszállását.

A rendelet a következő:

Az általános rend és közbiztonság érdekében, valamint a statáriális törvények értelmében

Elrendelem:

1. A lakosság kijelése a rend és csend fentartására, kertülve mindennemű gyűlékezést és tüntetést ezen parancsnokság előzetes engedélye nélkül. A gyűlékezés vagy tüntetés jóváhagyása iránti kéressel egyidejűleg fel kell mutatni a gyűlékezés vagy tüntetés célját s annak napirendjét. A megengedett tárgyakon kívül más tárgyak megbeszélése szigorúan tilos.

2. A parancsnokság előzetes engedélye nélkül hirdalpok, hirdemények, falragaszok és egyéb közérdeklő iratok nyomtatása tilos. A nyomtatásra megengedett iratokat azonban román és magyar nyelven kell kinyomtatni. Azon nyomdászok, akik ezen rendeletet megszegik, haditörvényszék elé állítatnak és nyomdájuk be lesz zárva.

3. A Román nemzetet, Román államot, Királyi családot vagy szövetségeseinket sértő hirdalpok és egyéb iratok terjesztése szigorúan meg van tiltva.

4. Figyelmeztetem a fegyvertulajdonosokat, hogy bármilynemű fegyvereiket ezen hirdemény megjelenésétől számítva 48 órán belül elismervény ellenében a polgármesteri hivatalba szolgáltatásuk be, ellenesében haditörvényszék elé lesznek állítva. A vadász-, vivő- és

egyéb sportfegyverekre rá kell írni a tulajdonos nevét és lakását, hogy azok, amikor a körülmények megengedik, visszaszolgáltathatók legyenek.

5. Nagyobb csoportosulások, tüntetések a város utcáin tilosak.

6. Ugy a polgárok, mint kocsi közlekedése a város utcáin reggeli 6 órától este 10 óráig meg van engedve. Ezen határidőn túl közlekedésre jó hírnevű egyéneknek a városi Tanács javaslatára ezen parancsnokságtól külön engedély adatik.

7. Tartózkodási helyét engedély nélkül senki el nem hagyhatja. Ezen engedélyeket a parancsnokság a városi Tanácsal együtt állítja ki.

8. Az összes üzletek legkésőbb este 7 órákor bezárandók. Kivételt képeznek ez alól: színházak, mozgószínházak, előrendű vendéglők és kávéházak, melyek esti 10 óráig nyitva tarthatók. Ezek azonban a parancsnokságtól a városi Tanács bejelentésére külön írásbeli engedéllyel lesznek ellátva.

9. Az esetleg rendezendő bálak, estélyek a parancsnokság engedélyével lesznek megtartva, mely parancsnokság fogja meghatározni annak idejét.

10. A város és járás területéről gabonamérek, takarmányok és egyéb élelmi cikkek szállítása, a parancsnokság és a városi Tanács engedélye nélkül tilos, a vétékek szállítmányai el lesznek kobozva és meg is büntetve.

11. Szállodások, vendéglősök, korszárocsok és mindazon egyének, akik idegeneket 24 óránál hosszabb időre elszállásolnak, kötelesek azok nevét és elutazási helyét a parancsnokságnak bejelenteni. Ellenesében üzleteik be lesznek zárva és azon tulajdonosok előállítatnak.

12. Hírül adatik, hogy a hadsereg részére történő rekvirációk közpénzfizetés mellett történnek, nem pedig elismervényekre, melyek visszaélésekre adnak alkalmat s melynek kiderítése igen nehéz.

13. A korszarmák újabb rendelkezései zárra tartandók. Ugy ezekben, mint vendéglőkben, éttermekben és kávéházakban szesz és ital kiszolgálása tilos, kivéve az Arany Bika, Dréher, Royal, Gambinus éttermek, melyeknek megengedettek, hogy minden személy részére fél liter bor szolgáltatassék ki.

14. A hadseregünk által elfoglalt vonalon túl senki sem utazhatik, semmiféle anyagot ezen vonalon szállítani nem szabad. Ez ellen vétőknak szállítmányai el lesznek kobozva, tulajdonosi pedig hadbírószék elé állítatnak.

15. Ezen rendelet végrehajtá-

sáról az összes katonai és polgári hatóságok kötelesek gondoskodni. Debrecen, 1919 április hó 30.

A 7-ik hadosztály parancsnoka:
Dumitrescu Constantin,
alezredes, vezérk. f. tábornok.

A román hivatalos jelentés Debrecen megszállásáról

A román vezérkar az alábbi hivatalos jelentést adta ki Debrecen megszállásáról:

Április 24.

A fronton semmi újság. A nyugati fronton az ellenség menekül. A mi csapataink az ellenséget üldözik.

Debrecen várost ápril 23-án véres ütközet után elfoglaltuk, mely ütközet Vámospéres alatt folyt le. Ez alkalommal 2000 foglyot ejtettünk.

A szamosparti haderőnk 150 waggon hadianyagot és löszert zsákmányolt.

Veszteségünk halottakban 21 katona, sebesült 29 fő.

A koronaártyalom meghatározása.

Az 1131. nagy főhadiszállás 1918 dec. hó 10—23-i rendelete folytán tudomásra hozom, hogy a korona ártyalom egész Remániában és a román hadsereg által elfoglalt területeken 50 bani-ban állapították meg, azaz **egy leu kettő korona**.

Aki váltás címén többet követel, 10,000 lei-ig terjedő pénzbírsággal büntetettik.

Az aprópénz hiánya miatt, amelyért intézkedés történt s annak forgalombahozataláig a bankok és a kereskedők a forgalomban levő nagyobb bankjegyeket és különösen a 25 és 200 koronás bankjegyeket kötelesek felváltani. A német megszállás idején a „Banka Generala” által kibocsátott bankjegyek csak akkor érvényesek, ha valamilyen román pénzügyi közigazgatás pecsétjével vannak ellátva. Debrecen, 1919 április 26.

VII. Hadosztály parancsnoka:

Dumitrescu Constantin tábornok.

A gazdasági hivatal főnöke:

M. Protopenescu alezredes.

A vasutasok térjenek vissza.

A 16. román hadosztály-parancsnokság felhívja az elmenekült vasutasokat, hogy haladéktalanul foglalják el előbbi helyöket; fizetésük ugyanaz, mint a román vasutasok, nyugdíjukat a magyar közigazgatással egyetértőleg állapítják meg.

2. kép A korabeli sajtó híradása a román megszállás eseményeiről ¹⁶

¹⁶ EGYETÉRTÉS 1919. V. 2.

A városi tanács és a vármegyeháza vezetőit szállító, tizenkét kocsiból álló „konvoj” – az első járműre tűzött fehér lobogóval –, indult a várostól három és fél kilométerre kijelölt találkozóhelyre.¹⁷ Csűrös Ferenc naplója alapján mindez a következőképpen zajlott le: „*Leszállunk a kocsiról. Félkörbe állunk a főispán mögött. Velünk szemben ugyanígy a román tisztek. Középen egy joviadlis, szimpatikus arcú, őszes bajuszú román főtiszt. Rövid román beszédet intéz hozzánk, melyet a velünk jött tolmács, Popovics bankhivatalnok, azonnal magyarra fordít. A tartalma határozott, katonás. A románok nem ellenségei a magyaroknak, nem is ellenségül jöttek, hanem rendet csinálni. Az entente megbízásából jönnek a bolsevizmus gyökeres kiirtására. A város lakosai nyugodtak lehetnek. Senkinek vagyonában és személyében bántódása nem lesz. A megszálló csapatokkal szemben azonban lojális magaviseletet vár.*”¹⁸ A románokkal való tárgyalás eredményesen zárult, így tisztességesen, fegyelmezetten és rendbontás nélkül vonultak be a városba. „*A 7. hadosztály parancsnokaként, a városvezetéstől addigra azt várta el, hogy gondoskodik a lakosság teljes lefegyverzéséről. Debrecen városi parancsnokságát Jóny László nyugalmazott tábornok vette át, aki gondoskodott a fegyverek összegyűjtéséről a városháza udvarán, Debrecen lakosságát pedig otthonmaradásra szólította fel. A városban maradt katonaságot a huszárlaktanyába rendelték, a többi kaszárnyát pedig kiürítették a román hadsereg számára. A városban alakult „rendfenntartó bizottság” a kihegyezett falragaszokon tiltott be minden gyülekezést és utcai csoportosulást, és ostromállapotot hirdetett ki. A városházára tűzött fehér lobogó azt volt hivatott jelezni, hogy a bevonuló román katonaságot sehol se fogadja majd ellenséges hangulat, ennek következményei ugyanis tragikusak lehetnek volna.*”¹⁹

Zoltai Lajos helytörténész elbeszélése szerint a román csapatok a következőképpen vonultak be a városba: „*...automobilokon néhány tisztjük előre bejött a városba. Majd 4-5 óra között a katonaság is, a 7. hadosztály, követte őket. Nehéz vassisakos gyalogosok, lándzsás lovasok, géppuskás osztagok, tüzérek és trén-szekerek hosszú sorban dübörögtek végig a szomorú város utcáin. Járdák szélén, ablakokból, kapuk alul sok kíváncsi ember nézte az idegen harcosok elővonulását. (...) Bizonyos, hogy a debreczeni magyar lelkében kétféle érzelm váltakozott akkor. A megkönnyebbülés és a szégyen. – A megkönnyebbülés, hogy megszabadulva láttuk magunkat a vörösterortól; a szégyen, hogy ezt a szabadulást ezeréves hazánk*

¹⁷ BÖDÖK GERGELY 2016: 72.

¹⁸ CSÜRÖS FERENC 1942: 57.

¹⁹ BÖDÖK GERGELY 2016: 71-72.

területi épségét megrabolni akaró nép, az oláh, telhetetlen nagyravágyó ellenségünk hozza nekünk.”²⁰ A lakosság az ablakon keresztül nézte a románok bevonulását, voltak, akik sorfalat álltak az utcákon a tiltás ellenére. Néhányuk éljenezte a bevonuló románokat, mások a kendőjüket lobogtatták, de a többség inkább csendben nézte az eseményeket.

„Az első román rendelkezések a fegyverek beadására, a gyülekezési jog megtiltására, a cenzúra bevezetésére vonatkoztak. A román állam nemcsak hadiállapotban volt a magyar állammal, a román hadsereg magát a kommün ideológiai ellenfelének is tekintette, amit a megszállók saját érdekeik érvényesítésére használtak ki. A térparancsnok, Pirici ezredes, május 3-iki rendelete minden tényleges és tartalékos Osztrák–Magyar Monarchia hadseregében szolgált tisztet igazoló eljárás céljára történő jelentkezésre kötelezett. Alig egy héttel később, május 9-étől már a tartalékosoknak és a közkatonáknak is jelentkezniük kellett. A jelentkezetteket azután Brailába, Szebenbe és Sinaiába deportálták és több hónapig tartották fogva. A megszállók foglyaikkal durván bántak, megverték és előfordult, hogy meg is kínozták őket.”²¹

Későbbiekben még szigorúbb rendeleteket adott ki a román parancsnokság és sok hivatalt le is foglalt a megszállt Debrecenben. „A városban gyülekezési tilalmat hirdettek ki, és megtiltották az esti órákban való utcai tartózkodást, valamint a lakóhely elhagyását is. Katonai ellenőrzés alá került a vasút és a posta is, levelezést pedig ettől kezdve csak a román hadsereg által megszállt területen belül engedélyezték.”²² Ahogy a Tisztántúlon mindenütt, a lakosság életét itt is megkeserítette a nyomdák, üzletek, kocsmák, kávéházak és más vendéglátóhelyek nyitvatartási idejének korlátozásai, továbbá külön engedélyhez kötötték az áruszállítást illetve az utazást is.²³ Ettől fogva mindenki a hosszas utánajárással beszerezhető „igazolójegyek”, „személyazonossági jegyek”, „rendőrhatósági igazolványok”, „nyílt rendeletek”, „szavatossági-bizonyítványok” vagy „erkölcsi igazolások” beszerzésére kényszerült. Ezekben személyi adatok mellett feltüntették azt is, hogy tulajdonosa volt-e büntetve, esik-e bármiféle

²⁰ ZOLTAI LAJOS 1921: 41-42.

²¹ PERCZEL OLIVÉR 2018: 187.

²² BÖDÖK GERGELY 2016: 76-77. Megjegyzés: A bélyegeket felülstemplizték, azokra a román megszállást tanúsító „Zona de ocupatie 1919 Romania” feliratok kerültek

²³ PERCZEL OLIVÉR 2018: 188. Megjegyzés: A lakosság személyes szabadságát és mozgását is jelentősen korlátozták. Este 10 és reggel 6 óra között nem hagyhatták el lakásaikat a Debreceniek. Szabályozták és ellenőrizték az itt élők utazását is, amit különféle feltételekhez és engedélyekhez kötöttek. Az utazni szándékozónak fényképes személyi igazolványt kellett készíteniük, amelyet erkölcsi és azonossági bizonyítvány kiállításához is kötöttek. A hosszú ideig tartó és költséges procedúra után még a főispán engedélye is kellett, hogy vasúti jegyet vásárolhasson a civis. A vasúti forgalom május 28-a után indulhatott meg, de akkor sem minden irányba. A mulatságok mellett működtek a mozik és a színházban is játszottak, a rendezvények plakátjait és hirdetéseit azonban két nyelven kellett közzé tenni.

„erkölcsi és politikai tekintetben kifogás alá”, vagy pedig „teljesen megbízható egyén.” Gyakoriak azok az igazolások is, amelyekben a kiállító szerv – a rendőrkapitányság, vagy a főispán – „saját felelősségére szavatolja”, hogy az igazolvány birtokosa „a román hadsereg és állam érdekeit nem fogja sérteni.”²⁴

Debrecenbe 1919. május közepén érkezett meg Mihályi Tivadar, a nagyszebeni nemzetgyűlés elnöke²⁵, akit a román parlament kinevezte a megszállt „erdélyi” területek megbízott miniszterelnökévé, akinek legfőbb feladata egy román-magyar perszonálunió létrehozása lett volna, mivel ez magának a román uralkodónak I. Ferdinándnak volt a személyes kívánsága. Emellett egy rendkívüli személy is meglátogatta a megszállt Debrecent! Henri Philippe Pétain francia tábornok 1919. május 16-a és 17-e között tartózkodott a városban.²⁶

3. kép Pétain tábornok Debrecenben román parancsnokokkal és Mihályi Tivadar képviselővel²⁷

²⁴ BÖDÖK GERGELY 2016: 74.

²⁵ BALTAZÁR DEZSŐ 1920: 156.

²⁶ EGYETÉRTÉS 1919. V. 17: 3. és 1919. V. 18: 1.

²⁷ Megjegyzés: Papp József helytörténeti kutató magángyűjteményéből

Petain francia tábornok Debrecenben

Petain francia tábornok, a francia keleti hadsereg parancsnoka tegnap, csütörtökön délután kíséretével Debreczenbe érkezett, hogy itt szemlét tartson. A tábornoknak a Rickl-házban bocsátottak egy lakosztályt rendelkezésére. Petain tábornok este nyolc órakor a Csokonai-színházba ment, ahol akkor már folyt a Gróf Rinaldó operette előadása. A tábornok tiszteletére az első felvonást, amelyben Székely Gyula (Rinaldó) épen belépőjét énekelte, egészen előről kezdték. A tábornok a középső földszinti családi páholyban foglalt helyet s a közönség nagy érdeklődéssel fordult feléje, annyival is inkább, mert a színház igazgatósága bejelentette a magas vendég megjelenését.

Petain tábornok szemléje a román csapatok felett.

Petain francia tábornok tegnap délelőtt szemlét tartott a Debreczen és a környéken állomásozó román csapatok felett. A díszszemle a főtéren a Bika-szálloda előtt zajlott le. A csapatok zene-szó mellett a Nagytemplom felől vonultak fel. Petain tábornok automobilon érkezett a Bika elé, hol a román főtisztek fogadták. Majd megkezdődött a csapatok díszmenete.

Legelől jött a gyalogság, majd lovasság és tüzérség. A tábornok meglegedését fejezte ki a csapatok magatartása fölött. A defilrozás után Petain tábornok *Moisou* tábornokkal gépkocsin el-távozott.

Igen érdekes volt, hogy a francia tábornok tiszteletére két repülő is megjelent a város fölött és a főtéren lévő Rickl-ház körül, hol Petain tábornok lakott, köröket írt le, majd különböző légi bravurokat végzett.

Délben a francia tábornok a vármegyeház épületében a román főtisztek társaságában ebédelt.

Petain tábornok három órakor hagyta el a román tisztek társaságát. Fél négy órakor újra gépkocsira ült és elhagyta a várost.

4-5. kép Újságcikkek Petain francia tábornok látogatásáról²⁸

²⁸ EGYETÉRTÉS 1919. V. 17: 3. és 1919. V. 18: 1.

A román parancsnokság 1919. június 11-én²⁹ – Bődök Gergely szerint május 22-én³⁰ –, Popovics Gyula vezetésével létrehozta a Román–Magyar Összekötő Hivatalt, amely a városházán működött. „A humánusabbnak tartott Dumitrescutól a városparancsnokságot Mosoiu, az Északi Hadsereg – Grupul de Nord –, parancsnoka vette át. Június 12-én kiadott rendeletében a rendőrséget a román katonai parancsnokság alá rendelte. A város rendjének fenntartásához a román parancsnokság igénybe vette magyar hatóságok segítségét is, a viszony azonban nem az egyenrangú felekét tükrözte. Az, hogy magyar szervek is részt vettek a házkutatásokban, a nyomozásokban és a rekvirálásokban sokakban keltett – indokoltan ellenérzést –, még ha egyesek – mint az Arany Bika szálló igazgatói is – igyekeztek megértéssel viszonyulni a kényeszerű segítőkhez.”³¹ A csendőri és a rendőri tekintély romlása miatt a lakosság néhol a tiltások ellenére is sikerrel elrejtett fegyverekkel szervezte meg saját védelmét és igyekezett valamiképpen ellenállni, de előfordultak kisebb-nagyobb szabotázsok is.

6. kép Román katonák masíroznak a Piac utcán³²

²⁹ PERCZEL OLIVÉR 2018: 187.

³⁰ BÖDÖK GERGELY 2016: 77.

³¹ BÖDÖK GERGELY 2016: 77-78.

³² KAHLER FRIGYES 1981: 247.

7. kép Magyarország katonai helyzete 1919. augusztus és szeptember között³³

Júniusban a városba visszatérhetett a Tanácsköztársaság idején túszként elhurcolt Márk Endre is. A román fél intézkedései miatt posztjáról lemondó Magoss György helyére viszont ekkor még nem a korábbi polgármester, hanem a sokkal simulékonyabb természetű és a románok kiszolgálójának tekintett Rásó István megyei főispán került.³⁴ A nyár során a város politikai környezete is megváltozott. A közeli Aradon május elején felállt ellenforradalmi

³³ <https://www.1914-1918.btk.mta.hu/terkepek?start=12> A letöltés ideje: 2020. VIII. 27.

³⁴ BALTAZÁR DEZSŐ 1920: 160. Megjegyzés: A román királyi pár 1919. május 25-i nagykarolyi látogatásán a Rásó István által vezetett debreceni küldöttség is részt vett, amelynek Vásáry István, Magoss György, Csűrös Ferenc és Baltazár Dezső is a tagjai voltak.

8. kép Román megszállás Magyarországon ³⁵

kormány július 12-én Szegeden alakult újjá, a Tanácsköztársaság augusztus 1-ére azonban megbukott, helyét pedig a fővárost is elfoglaló román hadsereg lépett. Ezt követően korlátozott lehetőségei ellenére a debreceni városvezetés kapcsolatot keresett a Friedrich István vezette kormánnyal, törekvéseik viszont nem jártak áttörő sikerrel. ³⁶ Újabb változásokat jelentett azonban Márk Endre októberi kinevezése a város polgármesteri és főispáni posztjára, valamint a rendőrség vezetői pozícióját elfoglaló, szeptemberben a városba visszatérő Rostás István megjelenése is. ³⁷ Mihailescu tábornok 1919. augusztus 17-én pedig minden helyi tartá-

³⁵ <https://www.1914-1918.btk.mta.hu/terkepek?start=16> A letöltés ideje: 2020. VIII. 27.

³⁶ PERCZEL OLIVÉR 2018: 188.

³⁷ BÖDÖK GERGELY 2016: 77-78.

lékos katonatisztet hadifogolynak nyilvánított, tilos volt ezek után az egyenruha viselése is, illetve heti két alkalommal jelentkezésre kötelezte őket a térparancsnokságnál.³⁸ A román katonai vezetés Mihăescu tábornok elnökletével 1919. október 16-án úgynevezett Felső Közigazgatási Tanács – Consiliu superior administrativ –, felállításával Hajdú-, Szabolcs-, Szolnok-, Csongrád-, Csanád-, és Békés megyét, valamint két várost, Hódmezővásárhelyt és Debrecent akarta közvetlen befolyása alá vonni, s így dohányipart, a postaforgalmat, a városi vasútközlekedést, valamint a pénzügyi szerveket, és a közigazgatást ragadták volna egy az egyben magukhoz. Erről a tervezetről azonban a Debreceni Tanács értesítette a magyar kormányt, és Márk Endre vezetésével miután tárgyalásokat folytattak velük, a tervezet végülis nem valósult meg.³⁹

Az eseményekre hivatkozva a békekonferencia november közepén küldött ultimátumában utasította a román felet álláspontja azonnali megváltoztatására, illetve kizárólag a számára kijelölt határokon belüli területek elfoglalására, kilátásba helyezték továbbá egy nemzetközi vizsgálóbizottság felállítását is az elkövetett rekvirálások miatt. Román ellenkezés esetén pedig a diplomáciai kapcsolatok felfüggesztését, Romániának a békekonferenciáról való kizárását és területi igényeinek elutasítását helyezték kilátásba.⁴⁰ Emellett a románoknak le kellett mondaniuk a Tiszántúlról és utasították őket arra is, hogy vonuljanak vissza a tervezett határra.

Mihailescu kormányzó tábornok 1920. január 20-án népösszeírást rendelt el, amelyre öt napot adott. Az újabb rendelet a helyi lakosság szerint azonban kizárólag a román hatóságok pénzszerzését szolgálta elő, az összeírás után ugyanis minden lakost arcképes igazolvány kiváltására kötelezték, ami 4 koronába, a hozzá tartozó fénykép pedig további 12 koronába került. A Hanzu tábornok alá rendelt 16. hadosztály és Mosoiu tábornok érkezésével – aki május 26-ától a megszállt részek politikai kormányzójaként működött –, a vármegye és a város kifosztása május 16-20 között újabb lendületet vett. *A román hadsereg élelmezéséről a megye lakosságának kellett gondoskodni. A tiszti étkezde számára hetente kétszer – szerdán és szombaton – 25 csirkét és 300 tojást kellett – csekély összeg fejében – beszállítani. Ezek a rendszeres beszállítások az alispán felosztása alapján minden héten más-más településre hártak. Ezekon kívül az Ítéltábla épületében működő tiszti étkezde követelésére, annak kony-*

³⁸ PERCZEL OLIVÉR 2018: 188.

³⁹ BÖDÖK GERGELY 2016: 80.

⁴⁰ BÖDÖK GERGELY 2016: 80.

hájára, minden szombaton 1000 tojást, 40 csirkét, 10 kacsát és 10 libát kellett juttatni. A városnak több mint százmillió koronás kárt és sok fizikai szenvedést okozott a megszállás. Leszerelték az állam- vasutak gépjavító műhelyét, a dohánygyárat, elvitték az állami gazdasági akadémia az állami fémipari szakiskola gépeit, de még a telefonokat is. Elszállították a kórházak ágyait, gyógyszereit, fehérneműit és kötszereit. A szarvasmarha és a lóállomány negyede, valamint a termények nagyobb része a megszállók kezére került, amit szintén elszállítottak. A fuvarosok szolgáltatásait térítés nélkül vették igénybe, és a mezőgazdasági munkákhoz elengedhetetlen szekereket a román tisztek legtöbbször csak kocsikázásra használták.

„Számталanszor megtörtént, hogy a hadiszolgáltatás címén kirendelt fogatok egész éjjelen a földi gyönyörűség kielégítésére hordozták tiszti lakásról tiszti lakásra a hadsereget kiegészítő hölgyeket” –, örökítette meg az egyik visszaemlékező a román megszállók hatalommal való visszaélésének gyakorlatát.⁴¹ A megszálló katonaság távozáskor minden mozgatható tárgyat magával vitt a laktanyákból. Így kályhákat, bútorokat, de még ablakokat, ajtókat és a deszkapadlót is magukkal vitték, sőt a helyiségeket legtöbbször koszosan hagyták maguk után. Előfordult, hogy békés utcai járókelőket is megállítottak, akikről levetették a nekik tetsző ruhadarabokat. A tanyákon garázdálkodó 5-10 fős kontingensek megtizedelték a mezőgazdasági felszereléseket. A román katonák túlkapásait legtöbbször sajnálatosan még saját tisztjeik sem tudták meggátolni.

„Minden igazolás nélkül megjelennek az egyes háztartásokban és gazdaságokban és onnan különböző szükségleti és élelmi cikkeket, élő- állatokat rekvirálnak, elhoznak legtöbb esetben ellenérték nélkül” –, írta meg levelében a román katonai helytartónak maga a főispán, amikor is arra kérte a vezetőt, hogy a parancsnoksága alatt álló katonákat tiltsa el *„szükségleteik beszerzésének önkényes formájától!”*⁴² Felszólalása azonban következmények nélkül maradt és a fosztogatások tovább folytatódtak. A középületeken kívül a magánlakásokban elszállásolt katonák némelyike is a család bútoraival, szőnyegeivel távozott. A megszállás után a Központi Statisztikai Hivatal összeíratta a károkat. Debrecenből 3140 kárbejelentés érkezett, 2997 magánszemély és 143 hivatal tette meg jelentésben a panaszát.⁴³

⁴¹ PERCZEL OLIVÉR 2018: 188-190.

⁴² PERCZEL OLIVÉR 2018: 188-190.

⁴³ PERCZEL OLIVÉR 2018: 188-190.

A román megszállás 1920. március 20-án ért véget a városban. Azon a napon Bethou ezredes, az Antantmisszió vezetője engedélyt adott a magyar Nemzeti hadsereg bevonulására. A románok a Kossuth utcán keresztül hagyták el Debrecent. A vasi ezred vonaton érkezett meg, ahol ujjongva fogadta őket a lakosság.⁴⁴ Később 1920. április 14-én éppen a Habsburg-Lotaringiai-ház detronizálásának napján, nagybányai Horthy Miklós meglátogatta a civisvárost, így szimbolikusan legitimé vált az, hogy Debrecen ismét a Magyar Királyság részévé vált.⁴⁵

3. A román feketeterror debreceni áldozatai

„A városi lakosság életkörülményeit a szaporodó költségvetési problémák, a szállítási és ellátási gondok, nyersanyaghiány és az akadozó mezőgazdasági munkák is tovább nehezítették. Mindezek mellett a megszálló katonaság rekvirálásai és erőszakos akciói is egyre elviselhetlenebbé váltak. Ha a zaklatók ellenállásba ütköztek, előfordultak gyilkosságok és nemi erőszakok is.”⁴⁶

Baltazár Dezső püspök *„A próbáltatások idejéből”* című emlékiratában a román megszállás alatt elkövetett gyilkosságokat *„fekete terrornak”* nevezte, amelyről a következőképpen írt. *„A románok bevonulása után minden józanul gondolkodó debreczeni polgárnak az volt a törekvése, hogy mindazokat akik Debreczenben a destructív irányzat vezéremberei, akik a forradalmat előkészítették, szították, fűtötték, akik szónoklással, agitálással, írással a kommunizmusig, bolsevizmusig süllyesztették Debreczent elérje a méltó, igazságos büntetés. Ezt a jogosult és szükséges áramlatot használták fel a fekete, retrográd törekvések emberei és azok, akik egyéni súlytalanságuknak ilyen hullám felvetődéssel szoktak lendületet biztosítani. Elérkezettnek látta sok, különben számba se jövő ember, hogy most már a románok segítségével, az új áramlatban, kikönyökölhet magának valami pozíciót. Mivel azonban többen voltak ilyen emberek, mint amennyi azoknak a száma volt, akik bűnösségük miatt állásuk elvesztésére ítélték, természetes, hogy a megfelelő számú hely megüresítését kellett programmba venniük. Megindult tehát az ártatlan emberek denunciálása, meghurcolása, gyalázása, rágalmozása.*

⁴⁴ PERCZEL OLIVÉR 2018: 190.

⁴⁵ Megjegyzés: Horthy Miklós 1920-as látogatásáról lásd bővebben: BALOGH TAMÁS ZOLTÁN 2018: 60-62.

⁴⁶ BÖDÖK GERGELY 2016: 78.

Ez a program aztán megtalálta a maga sajtóorgánumát csakhamar orgánumait. A fekete reakció örömmel kötötte a maga szekérét ehhez az új sütésű lokomotívhoz, és készséggel szolgáltatta a segédkezet mindazoknak a lehetetlenné tételéhez, akik mint a józan haladás és okos szabadság zászlóvivői útjában állanak retrográd céljainak. A kálvinista Róma lényegéből kivetkőztetése és ezzel ellentétes tartalommal megtöltése: mint egy specializált cél csakhamar kibontakozott. Nyílt és titkos társaságok keletkeztek, amelyekbe sok jóhiszemű megtevészett derék ember is belesodródott. Az áramlat mindig szédít s a gyengébb ellenálló képességű embereket magába szédíti. (...) Az oláhok bejövetele után (tehát) rögtön megkezdődtek a denunciációs letartóztatások. Az ellen semmi kifogás nem lett volna emelhető, ha magyar illetékes rendőri vagy ügyészi közegek kezdtek volna eljárást a kommunisták, forradalmárok ellen, de az, hogy magyar emberek magyar emberek ellen titokban kilincseltek a román hatóságoknál, az egyenesen undorító volt. Még az oláhok is így minősítették, pedig a finnyáság nem alaptermészetük.”⁴⁷

Zoltai Lajos kutatásai során 13 románok által meggyilkolt áldozatot lelt fel, azonban ennél sokkal több bejegyzett személyt találtunk a debreceni polgári halálozási anyakönyvekben.⁴⁸ Mivel a megszálló hadsereg parancsnoksága szerint tilos volt mindenféle hírterjesztés, a halotti anyakönyvekben a románok által meggyilkolt személyek bejegyzési sorszámát legtöbbször ceruzával karikázták be, hogy a későbbiekben esetleg könnyebben beazonosíthatók legyenek. A gyilkosságok általában tanúk nélkül zajlottak le, ha pedig mások mégis látták az esetet, akkor az illetőt „emberségből” bezárították a legközelebbi kórházba ahol aztán az áldozat elhalálozott, mint ahogy azt Horogh László, a látóképi csárda bérlőjének esetében történt.

⁴⁷ KEREPESZKI RÓBERT (B) 2011: 41.

⁴⁸ ZOLTAI LAJOS 1921: 57., illetve <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Kivonat

a 21. és 25. számú rendeletről (helyesbítve).

1. Vétkesnek tekintetnek mindazon egyének, akik bár nem rossz szándékkal a nyilvános helyiségekben, vonatokban, az utcákon stb. bármiképen közölni, hiesztelni, megbeszélni fogják az akár igaz, akár képzelt híreket vagy véleményeket, amelyek a harci tevékenységet érintik; továbbá, amelyek a helyzetre és a csoportok áthelyezésére, vagy a katonai hatóságok rendelkezéseire, vagy bármilyen, a román hadsereget érintő ügyekre vonatkoznak.

2. Ezen vétkezések a katonai bírák által első és utolsó fokban fognak tárgyalatni és *egy évig terjedő bezárásra és 2000 lei pénzbüntetésre elítéltetni; amikor a fenti vétkek kémkedési és árulási szándékkal történtek, a háboru esetén érvényes büntető törvényekben előírt büntetések fognak végrehajtatni.*

9. kép A 21. és 25. számú rendelet hírterjesztésre vonatkozó kivonata ⁴⁹

⁴⁹ EGYETÉRTÉS 1919. IX. 24.

Az ilyen kirándulások több ember életét kívánták áldozatul. Ezek a gyilkosságok a lapokban sohasem voltak közölhetők; a tetteseket talán senki sem akarta komolyan kézrekeríteni. A debreczeni polgári rendőrséget az oláhok a nyomozástól is eltiltották. Pedig nyilvánvaló volt, hogy oláh katonák gyilkolták meg a következő ártatlan embereket:

- 1919 Május 5. Kálmán József gazdálkodót (József kir. herceg-u. 59.)
- „ Június 12. Horogh László látóképi korcsmárost.
- „ Július 22. Kiss István kisgazdát és 19 éves fiát Kiss Lászlót, újföldi tanyájukon.
- „ Júl v. aug. Benjámín Károly szobafestőt Szent Anna-utcán.
- „ Augusztus 26. Halasi István gazdálkodót és munkását Marinka Józsefet, kiket az Ondódon, tanyára menet közben lőttek agyon.
- „ November. Schönfeld János menekült gyógyszerészt a pályaudvaron.
- „ December 23. Szendrei Ferencet és unokáját Bene Ferencet a Szotyori telepen.
- 1920 Február 4. Simon Sándorné Farkas Esztert a Kádárdülőben.
- „ Február 20. Sipos Mihály gazdálkodót az ondódi Verébdülőben.
- „ Február 24. Bereczki István dohányost Szepes-pusztán.

„A női tisztességnek — idézve a memorandumból — és *becsületnek* sem volt értéke egyes katonai személyek előtt. Voltak esetek, mikor egymás után többen becstelenítették meg ugyanazon nőt. Egy 60 év körüli nő panaszt tevén egyik tisztnek a tömeges megbecstelenítés miatt ez cinikusan minden egy becsstelenítő katoná után 2 koronát utalványozott a meggyalázott szerencsétlen nőnek“. Így hősködött a vitéz román hadsereg Debreczen védtelen lefegyverzett népe fölött.

10. kép A Zoltai Lajos által feltárt és összeírt adatok ⁵⁰

⁵⁰ ZOLTAI LAJOS 1921: 57.

Kálmán József

Lakcím: József királyi herceg utca 59. szám

Foglalkozása: gazdálkodó

Halál időpontja: 1919. V. 3

Életkora: 77 év

Halál oka: tüdő- és szívlövés

Megjegyzés: Az áldozat Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1919 máj 6	1919 máj 3. dec 11. órá	Kálmán József gazdálkodó Debrecen Törvényszék u. 59	77 éves	Nejke Tukisvána	szüke Kálmán József néke Tandor Mária	születés máj 6-án	Győri István nék. Debrecen Törvényszék u. 20.	Bencsik József Debrecen
------------------	-------------------------------------	--	------------	--------------------	--	----------------------	---	----------------------------

11. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 881-es számú bejegyzése ⁵¹

Lelőtt gazdálkodó. Tragikus halált halt vasárnap a Kis-macs 7. szám alatt Kálmán József hetvenéves gazdálkodó. Fegyveres emberek jártak a tanya közelében és lövöldöztek. Egy golyó átfuródott az ablakon és a szobában bent ülő gazdálkodót szíven találta és nyomban megölte. A vizsgálat megindult.

12. kép A halálesetről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁵²

⁵¹ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 881. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

⁵² EGYETÉRTÉS 1919. V. 6.

Bányai Julianna

Lakcím: Szepességi utca 17. szám

Halál időpontja: 1919. V. 24.

Életkora: 33 év

Halál oka: lövés, sebzés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben

1026	1919. máj. 27.	1919. máj. 24. d. u. 1. ora	Bányai Julianna Debrecen Szepességi u. 17.	ref. 33 éves	Bányai Ferenccé néhai Baba Julianna	lövési sebzés.
------	----------------	-----------------------------	--	--------------	---	-------------------

Kovács Károly
bejegyző
III. rakt. sz.

14. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1026-os számú bejegyzése ⁵⁴

⁵⁴ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1026. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Horogh László

Lakcím: Látóképi csárda

Foglalkozása: sertés kereskedő

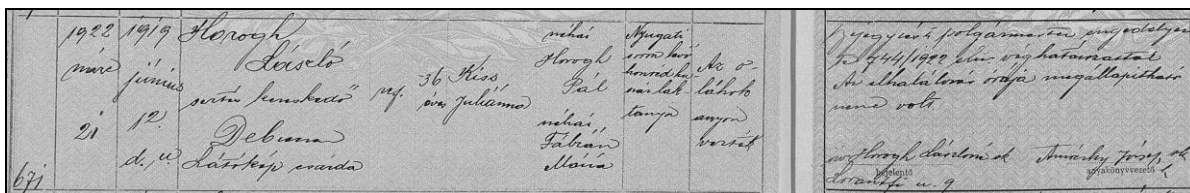
Halál időpontja: 1919. VI. 12.

Életkora: 36 év

Elhalálozás helye: Nyugati soron kir. Honvéd huszár laktanya

Halál oka: „Az oláhok agyonverték a Látóképi csárda mellett”⁵⁵

Megjegyzés: A bejegyzést utólagosan a polgármester a 744/1922. számú határozatában engedélyezte. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

15. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 671-es számú bejegyzése⁵⁶

⁵⁵ EGYETÉRTÉS 1920. XII. 17: 1.

⁵⁶ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 671. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Kiss István

Lakcím: Herczeg utca 16. szám

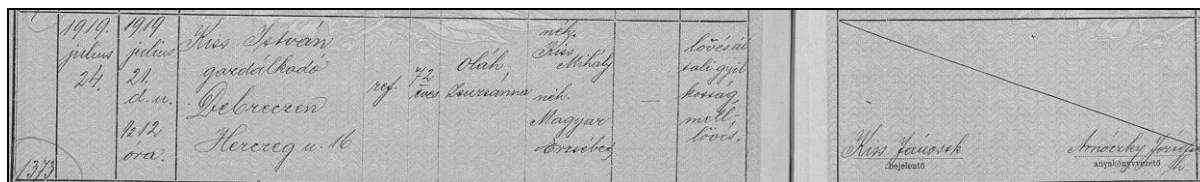
Foglalkozása: gazdálkodó

Halál időpontja: 1919. VII. 21.

Életkora: 72 év

Halál oka: lövés általi gyilkosság, mell lövés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

17. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1373-as számú bejegyzése ⁵⁸

⁵⁸ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1373. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Kiss László

Lakcím: Herczeg utca 16. szám

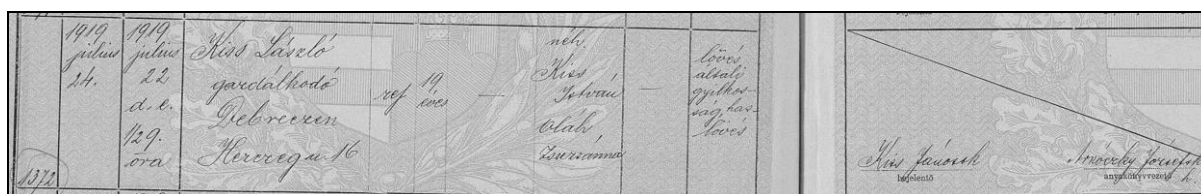
Foglalkozása: gazdálkodó

Halál időpontja: 1919. VII. 22.

Életkora: 19 év

Halál oka: lövés általi gyilkosság, haslövés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

18. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1372-es számú bejegyzése ⁵⁹

Letartóztatások a bellegelői gyilkosság ügyében.
A rendőrségi sajtóiroda közli: Kiss István bellegelői lakost és fiát, Lászlót kedden tanyájukon meggyilkolták. A gyilkosság elkö-

vetése után a helyszíni szemle megtartatván, az azonnal megindított energikus nyomozás a tettesek kézrekerítésére vezetett. A három tettest, valamint a rablógyilkossággal kapcsolatban orgazdaság vádja miatt Deák Imréné Közép-utca 8. szám alatti lakost és Fábán Erzsébet rovvott multu nőt letartóztatták és ellenük az eljárást megindították.

19. kép A halálesetekről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁶⁰

⁵⁹ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1372. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

⁶⁰ EGYETÉRTÉS 1919. VII. 26.

Marinka József

Lakcím: Szabolcs utca 3. szám

Foglalkozása: földműves napszámos

Halál időpontja: 1919. VIII. 17.

Életkora: 38 év

Halál oka: lövési sebzés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	1919. aug. 19.	1919. aug. 17.	Marinka József földm. npszá. Debrecen, Kónyai kert, Szabolcs u. 3.	38	Dusa ref. npszá. Kövesdől	néhai Marinka Sándor néhai Jovágó Róbert				lövési sebzés.
		este 8 óra								Sz. János Károlyok anyakönyvtartó Pesti u. 65.

20. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1537-es számú bejegyzése ⁶¹

⁶¹ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1537. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Halasi István

Lakcím: Szoboszlói út 12. szám

Foglalkozása: kisbirtokos

Halál időpontja: 1919. VIII. 17.

Életkora: 25 év

Halál oka: lövési sebzés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1542	óra	Szoboszlói út 12.	Halasi István	25	Halasi István	lovási sebzés
1919. aug. 17.	óra	halál	25	Halasi István	lovási sebzés	
1919. aug. 17.	óra	halál	25	Halasi István	lovási sebzés	

21. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1542-es számú bejegyzése ⁶²

Kettős gyilkosság a szoboszlói országúton.

A rendőrségi sajtóiroda közli, hogy e hó 16-a és 17-e közötti éjjelen eddig ismeretlen tettesek a hajdusoboszlói országúton meggyilkolták Halasy István debreceni gazdálkodó hasonnevű fiát és Marinka József aratómunkást. Halasy István hulláját a várostól mintegy 12 kilométerre az országút szélén egy kukoricásban találták meg, Marinka holttestét a tettesek a várostól 8 kilométernyire az út mellett húzódó árokba dobták.

Halasy Istvánéknak az Ondódon van nagykiterjedésű gazdaságuk. Szombaton ifj. Halasy István bent volt a városban egynémely elintézni való dolga miatt.

Késő este indult utnak a tanya felé egyik aratójukkal Marinka Józseffel. Ket három-három lovas szekeren mentek. Halasy hajtott elöl az egyik szekeren, utána Marinka.

Mikor a 255. kilométerjelző oszlopnál jártak, ismeretlen tettesek megtámadták azt a szekert, melyen Marinka ült. Marinka védekezni próbált, mire agybafebe vertek és mikor látták, hogy már nem él, a holttestet az út mellett elhúzódt árokba dobták.

Halasy látva a történetet, az elöl menő szekerről a lovak köze vágott és vágatában próbált menekülni. De a tettesek a másik szekerre felültek és utána hajtottak. Nyilván azért akartak végezni Halasyval is, nehogy árulójuk legyen. Utolérték és őt is meggyilkolták. A 251. számú kilométerjelző oszlopnál történt már ez. A holttestet az út mellett lévő kukoricásba vitték be és ott elrejtették. Halasy holttestén a nyaktájon egy lött seb van.

Másnap reggel az arra járó tanyai emberek találták rá. Zsebei ki voltak forgatva. Hozzá tartozói vallomása szerint száz egynéhány korona lehetett nála, ezt persze elvitték a tettesek. Ugyancsak a tanyai emberek találtak később Marinka holttestére is. A két szekert lovasul együtt a tettesek elvitték, bizonyos, hogy azokon hajtottak el. A rendőrség helyszíni szemlét tartott és megindította a nyomozást.

22. kép A halálesetekről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁶³

⁶² DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1542. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

⁶³ EGYETÉRTÉS 1919. VIII. 19.

Kardos István

Lakcím: Bellegelő 397. szám

Foglalkozása: földműves napszámos

Halál időpontja: 1919. VIII. 25.

Életkora: 20 év

Halál oka: gyilkosság haslövés által

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1919	1919.	Kardos István	Kardos István	gyilkos- ság has- lövés által.	
aug. 28.	aug. 25. d.u. ora	Halm. nyar. Bellegelő 397. n.	14. 22. hasl. löv.		
			Kardos István Kardos Kardos Kardos		
					Kardos István Kardos István

23. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 1605-ös számú bejegyzése ⁶⁴

⁶⁴ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 1605. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Scherfel János

Lakcím: MÁV pályaudvar

Foglalkozása: okleveles gyógyszerész

Halál időpontja: 1919. XI. 13.

Életkora: 59 év

Halál oka: gerincagy sérülés, elvérzés

Megjegyzés: Az áldozatra vonatkozó bejegyzési számot bekarikázták a halálozási anyakönyvben. A személy Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1919	1919	Scherfel	János	59	év	okleveles gyógyszerész	Debrecen	MÁV pályaudvar	Gerincagy sérülés, elvérzés	1919. XI. 13.	2025
------	------	----------	-------	----	----	------------------------	----------	----------------	-----------------------------	---------------	------

24. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 2025-ös számú bejegyzése ⁶⁵

Tegnap halottak. A tegnapi napon a következő halálozásokat jelentették be az anyakönyvi hivatalnál: Szabó (utónevet nem kapott) 1 napos, Scherfel János ág. ev. 59 éves, Ungvári József ref. 77 éves, Demcsik István gör. kath. 5 napos, Erdős Zsigmondné ref. 62 éves, özv. Likár Ferencné r. kath. 77 éves.

25. kép A halálesetről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁶⁶

⁶⁵ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 2025. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

⁶⁶ EGYETÉRTÉS 1919. XI. 16.

Bana Ferenc

Lakcím: Szotyori utca 62. szám

Halál időpontja: 1919. XII. 23.

Életkora: 18 év

Halál oka: gyilkosság haslövés által

Megjegyzés: Az áldozat Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

1919	1919	Bana		Bana					
dec.	dec.	Ferenc	18. évi	János	gyilkos	gyilkos	has		
26	23	sz.	18	Andri	sz.	sz.	által		
		Szotyori u. 62.		Érselet					

III. rak. sz.

26. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1919. évi 2026-os számú bejegyzése ⁶⁷

⁶⁷ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919: 2026. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Simon Sándorné Farkas Eszter

Lakcím: Ondód, Kádár dűlő 21. szám

Halál időpontja: 1920. II. 4.

Életkora: 32 év

Halál oka: agyrongcsolás, lövési sérülés (gyilkosság)

Megjegyzés: Az áldozat Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

219	1920	1920	Simon Sándorné Farkas Eszter Debrecen Ondód Kádár dűlő 21.	32 éves Sándor	Farkas Péter Farkas Eszter Farkas Lajos Farkas Zoltán	agyrong- csolás lövési sérülés gyilkos- ság!	Farkas Péter bejegyezte	Simon Sándor anyakönyvtartó
-----	------	------	--	----------------	--	---	----------------------------	--------------------------------

29. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1920. évi 220-as számú bejegyzése ⁷⁰

⁷⁰ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920: 220. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Ungvári József

Lakcím: Hatvan utca 68. szám

Foglalkozása: gazdálkodó

Halál időpontja: 1920. II. 13.

Életkora: 38 év

Halál oka: megfojtás

1920 febr. 15.	1920 febr. 13.	Ungvári József gazdálkodó Debrecen Hatvan u. 68.	38 éves	Miskolczi Ungvári József kapitány tör.	megfojtás	<p>Az elhalálozás napjának és órájának megjelölésére nem volt.</p> <p>Órca József bejelentő Hatvan u. 37.</p> <p>Neves László anyakönyvvezető</p>
----------------------	----------------------	---	------------	---	-----------	---

30. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1920. évi 266-os számú bejegyzése ⁷¹

⁷¹ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920: 266. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

Titokzatos gyilkosság a mikepércsi országoton.

Egy debreczeni gazdálkodót ismeretlen tettesek megfojtottak.

— Az Egyetértés tudósítójától. —

Tegnap kora délután jelentették a debreczeni rendőrség központi ügyeletének, hogy a Hatvan-utca 68. szám alá holtan szállították haza *Ungvári József* 37 éves gazdálkodót és hogy

a holttesten fojtogatás nyomai láthatók.

Az ügyeletes rendőrkapitány dr. Balkányi Emil tisztiorvossal azonnal kiment a jelzett házba és a tisztiorvos megvizsgálta a hullát. A hulla nyakán az orvos olyan foltokat talált, *milyeneket a kézzel való fojtogatás idéz elő.*

Két oldalon három-négy ujjnak a nyoma volt látható.

Ungvári József gyenge testalkatú ember, támadói könnyen végezhettek vele.

Az előzetes kihallgatások során kiderült, hogy miként került haza a Hatvan-utcai házba Ungvári holtteste. A gazdálkodónak Nagy Szepes 15. szám alatt van a tanyája. Ott is lakik a feleségével, míg szüleinek Debreczenben a Hatvan-utca 68. szám alatt van házuk. Ungvári József még e hó kilencedikén, tehát *négy nappal ezelőtt ment el hazulról.* Hogy miért, arra nézve már ellentetes vallomások vannak. Felesége azt állítja, hogy *Mikepércsre akart bemenni, míg az anyja, ki távozása napján künt volt a tanyán, azt állítja, hogy Ungvári a városba akart bejönni, hogy lefénkepeztesse magát és kiváltsa az arcképes igazolványt.* Bizonyos, hogy a felesége állítása a valódi, mert Ungvári holttestét a mikepércsi országoton találták meg

Hogy Ungvári napokig nem jött vissza, felesége nyugtalankodni kezdett. Tegnapelőtt elküldte a kocsisukat, hogy nézzen be Mikepércsre, mit csinál olyan sokáig az ura.

A kocsis az országoton ment, megdöbbenő fel-fedezésre jutott. A mikepércsi országot melletti kútnál holtan találta meg a gazdáját. Meg volt fojtva.

Area szederjessé vált. A hulla már egészen kihűlt állapotban feküdt. Valószínű, hogy *még meg előző napon este felé, vagy legalább is akkor reggel korán fojtották meg, eddig még ismeretlen tettesek.*

Rablógyilkosságról nem lehet szó, mert

a zsebelben megtaláltak pénztárcáját 100 korona pénzzel.

A felesége ugyan nem tudja, hogy mennyi pénz volt nála, de több nem lehetett. A holttest különben is olyan állapotban hevert a földön, hogy első látásra megiehető állapítani:

a tettes, vagy tettesek ruhájához nem is nyúltak, borzalmas munkájuk elvégzése után ott hagyták a holttestet és elmenekültek.

A csendőrség széleskörű nyomozást indított. A nyomozás eddigi adatai szerint a gyilkosság hosszából történt. Nincs kizárva az sem, hogy felberelt emberek követték el a borzalmas tettet.

Bosszu áldozata lett a megfojtott gazdálkodó.

Nyomozás a mikepércsi gyilkosság ügyében.

— Az Egyetértés tudósítójától. —

Tegnapi számunkban részletesen beszámoltunk arról a titokzatos gyilkosságról, mely a mikepércsi országoton történt, hol ismeretlen tettesek megfojtották *Ungvári József* 37 éves gazdálkodót. A meggyilkolt ember holttestét beszállították tegnap a köz-kórház halottas házába, hol az ügyészség rendeletére felboncolták. A boncolás kétségkívül megállapította, hogy *Ungvári József erőszakos halállal mult ki.* Valószínűleg úgy végeztek vele a tettesek, hogy

hátról megrohanták, leteperték a földre és egyetlen szorítással megfojtották.

A gyilkosság ügyében a csendőrség folytatja a nyomozást. A nyomozás eddigi adatai szerint

felbérelt emberek követték el a rémes tettet.

Valami haragosa biztatta rá a gyilkosokat, hogy tegyék el láb alól a szerencsétlen embert. A nyomozás ebben az irányban folyik.

Ungvári József holttestét a boncolás után visszashállították a Hatvan-utca 68. szám alá, hol felravatalozták. Temetése ma, vasárnap lesz. Ungvári halála nagy rokonságot bolygotta, melyeket gyászba. Végzetes halálát őt árva sira tá

31-32. kép A halálesetről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁷²⁷² EGYETÉRTÉS 1920. II. 14., illetve EGYETÉRTÉS 1920. II. 15.

Sipos MihályLakcím: Ondód, Kádár dűlő 6. számHalál időpontja: 1920. II. 19.Életkora: 39 évHalál oka: gyilkosságMegjegyzés: Az áldozat Zoltai Lajos tanulmányában megtalálható

306	1920	1920	Sipos Mihály	39	szarvasi Erzsike	Sipos Lajos	gyilkosság
	febr. 22	febr. 19.	Debrecen Ondód Város dűlő 6.	ref. 2001	Szarvasi Erzsike	Sipos Lajos	

33. kép A Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv 1920. évi 306-os számú bejegyzése ⁷³

Rémes rablógyilkosság az Ondódon.
Fejszével agyonverték az ágyában.
 — Az Egyetértés tudósítójától. —

Csütörtökön délután rémes rablógyilkosság történt az Ondódon. A gyilkosságnak Sipos Mihály gazdálkodó az áldozata, kit eddig még ismeretlen tettesek kegyetlen módon meggyilkoltak. Csütörtökön este felé három ismeretlen ember bement Sipos Mihály tanyájára. Bezörgettek a hazba és a gazdálkodóra rászólt az egyik:
 — *Ha jól akarsz, add ide a pénzed!*
 Sipos Mihály nem ellenkezett, annál is inkább, mert csak egyedül volt odahaza a feleségével. A tanya pedig egészen különálló a többtől, hogy segítségre nem számíthatott.

Elővette megtakarított pénzét és átadta nekik.

Egyikük, egy magas szőke ember, még ennivalót kért, majd mikor elmenőben voltak, azt kérdezte ez az ember Sipos Mihály feleségétől:
 — *Ismeritek engem?*
 Az asszony, miután úgy sem tudta kik azok, így válaszolt:
 — *Nem ismerem én magukat.*

Ezután a gazdálkodónak tették fel ugyanezt a kérdést:
 — *Hát kend ismer bennünket?*
 Nem tudni mi okból, a gazdálkodó ezt válaszolta:
 — *Magát ismerem jól.*
 Erre a nagy magas szőke ember megragadta Sipos Mihály mellén a ruhát s nagy erővel belökte az ágyba.
 — *Kend se fog engem többé megismerni!* — kiáltott rá és

a következő pillanatban felkapott egy balta, mely a tűzhely mellett hevert és azal rásujtott a szerencsétlen ember fejére, ki az ütés következtében nyomban meghalt.

Az esetnek nem volt más szemtanúja, mint Sipos felesége. A tettesek a gyilkosság után nyomban elmenekültek. Az asszony nagy jajveszékelve ment el a csendőrségre és elmondta, hogy mi történt náluk. A csendőrség megindította a nyomozást.

34. kép A halálesetekről az Egyetértés című lap is beszámolt ⁷⁴

⁷³ DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920: 306. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.

⁷⁴ EGYETÉRTÉS 1920. II. 21.

Forrásjegyzék

A VÁROS

- 1914 *Márk Endre Debrecen megválasztott polgármestere. A város. 1914. XII. 15.*

DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV

- 1919-1920 *Debreceni Polgári Halálozási Anyakönyv kutatott témára vonatkozó bejegyzései. Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése: 2020. VIII. 27.*

EGYETÉRTÉS

- 1919 *Debrecen megszállása. Dumitrescu tábornok nyilatkozata. Egyetértés. 1919. V. 2.*
- 1919 *Lelőtt gazdálkodó. Egyetértés. 1919. V. 6.*
- 1919 *Pétain francia tábornok Debrecenben. Egyetértés. 1919. V. 17.*
- 1919 *Pétain tábornok szemléje a román csapatok felett. Egyetértés. 1919. V. 18.*
- 1919 *Letartóztatások a bellegelői gyilkosság ügyében. Egyetértés. 1919. VII. 26.*
- 1919 *Kettős gyilkosság a szoboszlói országúton. Egyetértés. 1919. VIII. 19.*
- 1919 *Kivonat a 21. és 25. számú rendeletről. (helyesbítve). Egyetértés. 1919. IX. 24.*
- 1919 *Tegnapi halottak. Egyetértés. 1919. XI. 16.*
- 1919 *Egyszerre temették az unokájával együtt. Egyetértés. 1919. XII. 28.*
- 1920 *Titokzatos gyilkosság a mikepércsi országúton. Egy debreczeni gazdálkodót ismeretlen tettesek megfolytottak. Egyetértés. 1920. II. 14.*
- 1920 *Boszu áldozata lett a megfojtott gazdálkodó. Nyomozás a mikepércsi gyilkosság ügyében. Egyetértés. 1920. II. 15.*
- 1920 *Rémes rablógyilkosság az Ondódon. Fejszével agyonverték az ágyában. Egyetértés. 1920. II. 21.*

- 1920 *Véres éjszaka a Szepesen. Rablógyilkosság a tanyán.* Egyetértés. 1920. II. 21.
- 1920 *Az oláhok agyonverték a Látóképi csárda mellett.* Egyetértés. 1920. XII. 17.

NÉPSZAVA

- 1919 *Az antant békekonferencia által 1919. június 19-én elfogadott határ.* Népszava. 1919. VI. 20.

Irodalomjegyzék

BALOGH TAMÁS ZOLTÁN

- 2018 *Horthy Miklós és Debrecen: A kormányzó és a nagybányai Horthy család debreceni kapcsolatai.* Cívissportá II. évf. 2. szám. In: BALOGH LÁSZLÓ – DR. HORVÁTH PÉTER (Szerk.): Debrecen. 51-109.

BALTAZÁR DEZSŐ

- 1920 *A próbáltatások idejéből.* Kiadja: A „Méliusz” Könyvkereskedés, Könyvkiadóvállalat. Debrecen. 1-216.

BÖDÖK GERGELY

- 2016 *Tizenegy hónap: Debrecen román megszállása 1919–1920-ban.* Kommentár 2016. 1. szám. In: BÉKÉS MÁRTON (Főszerk.): Kiadja a Kommentár Alapítvány. Debrecen. 68-86.

CSŰRÖS FERENC

- 1942 *Egy nevezetes nap története: A románok bevonulása Debrecenbe 1919. április 23-án.* Debreceni Képes Kalendárium. XLII. évf. 1. szám. „Méliusz” Könyvkereskedés, Könyvkiadóhivatal, Zenemű- és Írószerkesztés. Debrecen. 55–57.

KAHLER FRIGYES

- 1981 *Adalékok Debrecen román megszállásának történetéhez. (1919-1920.)*
A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1979. In: DANKÓ IMRE (Szerk.):
Debrecen. 231–254.

KEREPESZKI RÓBERT

- 2011 (A) *Vörösteror a Tiszántúlon.* Rubicon XXII. évf. 2. szám 24-31.
2011 (B) *Rettenetes rablás: Román megszállás a Tiszántúlon.* Rubicon. XXII.
évf. 5. szám 36-42.
2019 *Terror és megszállás: Debrecen megpróbáltatásai 1919/20-ban.* Cso-
portosulás, lázadás és a társadalom terrorizálás. Rendészettörténeti ta-
nulmányok 2. In: JÁMBOR ORSOLYA ILONA – TARJÁN G. GÁBOR
(Szerk.): Kiadja a Rendőrség Tudományos Tanácsa. Budapest. 58-75.

PERCZEL OLIVÉR

- 2018 *A Hajdúság román megszállása, 1919–1920.* In: Történeti Tanulmá-
nyok XXVI. In: BÁRÁNY ATTILA (Főszerk.:) Debreceni Egyetem Törté-
nelmi Intézet Kiadása. Debrecen. 183–211.

ZOLTAI LAJOS

- 1921 *Oláhok Debreczenben: 1919. április 23. – 1920. március 11. siralmas
története.* Debreczeni Képes Kalendárium. XXI. évf. 1. szám. „*Méli-
usz*” Könyvkereskedés, Könyvkiadóhivatal, Zenemű- Papír- és Írószer-
kereskedés. Debreczen. 40-58.

Képjegyzék

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 671-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

- 1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 881-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 957-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1026-OS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1318-AS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1372-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1373-AS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1537-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1542-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 1605-ÖS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 2025-ÖS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 2026-OS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1919. ÉVI 2027-ES SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1919 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920. ÉVI 220-AS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1920 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920. ÉVI 266-OS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1920 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920. ÉVI 306-OS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1920 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A DEBRECENI POLGÁRI HALÁLOZÁSI ANYAKÖNYV 1920. ÉVI 349-OS SZÁMÚ BEJEGYZÉSE

1920 Lásd még: <https://www.familysearch.org> Az oldal utolsó megtekintése:
2020. VIII. 27.

A HALÁLESETRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT I.

1919 EGYETÉRTÉS 1919. V. 6-i száma.

A HALÁLESETEKRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT II.

1919 EGYETÉRTÉS 1919. VII. 26-i száma.

A HALÁLESETEKRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT III.

1919 EGYETÉRTÉS 1919. VIII. 19-i száma.

A HALÁLESETRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT IV.

1919 EGYETÉRTÉS 1919. XI. 16-i száma.

A HALÁLESETEKRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT V.

1919 EGYETÉRTÉS 1919. XII. 28-i száma.

A HALÁLESETRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT VI.

1920 EGYETÉRTÉS 1920. II. 14-i száma.

A HALÁLESETRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT VII.

1920 EGYETÉRTÉS 1920. II. 15-i száma.

A HALÁLESETEKRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT. VIII.

1920 EGYETÉRTÉS 1920. II. 21-i száma.

A HALÁLESETEKRŐL AZ EGYETÉRTÉS CÍMŰ LAP IS BESZÁMOLT IX.

1920 EGYETÉRTÉS 1920. II. 21-i száma.

A KORABELI SAJTÓ HÍRADÁSA A ROMÁN MEGSZÁLLÁS ESEMÉNYEIRŐL

1919 EGYETÉRTÉS 1919. V. 2-i száma.

A ZOLTAI LAJOS ÁLTAL FELTÁRT ÉS ÖSSZEÍRT ADATOK

- 1921 ZOLTAI LAJOS: *Oláhok Debreczenben: 1919. április 23. – 1920. március 11. siralmas története*. Debreczeni Képes Kalendárium. XXI. évf. 1. szám. „Méliusz” Könyvkereskedés, Könyvkiadóhivatal, Zenemű- Pá-pír- és Írószerkereskedés. Debreczen. 57.

A 21. ÉS 25. SZÁMÚ RENDELET HÍRTERJESZTÉSRE VONATKOZÓ KIVONATA

- 1919 EGYETÉRTÉS 1919. IX. 24-i száma.

AZ ANTANT BÉKEKONFERENCIA ÁLTAL 1919. JÚNIUS 19-ÉN ELFOGADOTT HATÁR

- 1919 NÉPSZAVA 1919. VI. 20-i száma. 7.

MAGYARORSZÁG KATONAI HELYZETE 1919. AUGUSZTUS ÉS SZEPTEMBER KÖZÖTT

- 2020 NAGY BÉLA: <https://www.1914-1918.btk.mta.hu/terkepek?start=12> A le-töltés ideje: 2020. VIII. 27.

PETAIN TÁBORNOK DEBRECENBEN ROMÁN PARANCSNOKOKKAL ÉS MIHÁLYI TIVADAR KÉPVISELŐVEL

- 1919 PAPP JÓZSEF helytörténeti kutató magángyűjteményéből.

ROMÁN KATONÁK MASÍROZNAK A PIAC UTCÁN

- 1919 KAHLER FRIGYES: *Adalékok Debrecen román megszállásának történetéhez. (1919-1920.)* A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1979. In: DANKÓ IMRE (Szerk.): Debrecen. 1981: 247.

ROMÁN MEGSZÁLLÁS MAGYARORSZÁGON

- 2020 NAGY BÉLA: <https://www.1914-1918.btk.mta.hu/terkepek?start=16> A letöltés ideje: 2020. VIII. 27.

ÚJSÁGCIKK PETAIN FRANCIA TÁBORNOK LÁTOGATÁSÁRÓL I.

- 1919 *Egyetértés*. 1919. V. 17-i száma. 3.

ÚJSÁGCIKK PETAIN FRANCIA TÁBORNOK LÁTOGATÁSÁRÓL II.

1919 *Egyetértés*. 1919. V. 18-i száma. 1.

III. FEJEZETEK DEBRECEN ÉPÍTÉSTÖRTÉNETÉBŐL

Dr. Horváth Péter

Balogh László

Gellér Ferenc

